

355.425.4

Д-99

В.І. Дяченко**В.С. Мінасов**, к.військ.н., проф.**М.В. Смоляний***Військова академія (м. Одеса), Україна*

ДО ПИТАННЯ ЩОДО ПАРТИЗАНСЬКОГО РУХУ ЯК ФОРМИ ЗБРОЙНОЇ БОРОТЬБИ

Наведено точку зору щодо партизанського руху як форми збройної боротьби не лише сепаратистів ДНР і ЛНР та російських спецслужб, що організується ними серед населення «сірих» та підконтрольних Україні територій в районі ведення антитерористичної операції (далі – АТО), а й української сторони – серед населення «сірих» та непідконтрольних Україні територій. Проведено аналіз пересічної людини, зокрема, селянина, із яких складається основна маса контингенту партизанського опору. Розглянуто один із важливих аспектів антипартизанських дій – створення агентурної мережі.

Ключові слова: загострення обстановки, збройний конфлікт, протиборчі сторони, дестабілізація, партизанський рух, партизанський опір, антипартизанські дії, агентурна мережа.

Постановка проблеми

У «сірих» зонах та на підконтрольних Україні територіях у районі ведення АТО дійсно досить істотно відчувається партизанський рух серед населення, який добре організований сепаратистами ДНР і ЛНР та російськими спецслужбами, і нехтувати цим неможна.

Однак, при цьому має місце і партизанський рух, організований громадськими активістами на окупованих територіях Донбасу, який створює серйозні проблеми бойовикам ДНР і ЛНР та російським спецслужбам. Проте, не можна вести мову про масштабний партизанський рух, оскільки це невеличкі підрозділи [1, 2, 3], які проводять цільові операції проти бойовиків і російських військових, а також стосовно важливих стратегічних об'єктів – складів, сховищ з вибуховими речовинами тощо.

Розгляд зазначеної проблеми певним чином має акцентувати увагу фахівців на такому елементі збройної боротьби, як партизанські (антипартизанські) дії та створення агентурної мережі.

Це питання у практичній роботі з організації партизанських (антипартизанських) дій та створення агентурної мережі наразі є дуже актуальним.

Аналіз останніх досягнень і публікацій

Варто зазначити, що висвітленню питання партизанського руху на Донбасі преса приділяє уваги досить мало. Правда, інколи з'являються поодинокі повідомлення про діяльність партизан. Стосовно цього зазначається [3], що партизанські групи проводять успішні рейди. Проте ця тема настільки специфічна, що широке її висвітлення в пресі може завдати шкоди партизанському руху.

У деяких публікаціях [4] йдеться про те, що широкого партизанського руху на Донбасі немає, а існують лише декілька малочисленних груп, які виконують певні завдання.

Вся справа в тому, що формування широкого підпілля – це, насамперед, завдання держави. Самостійно люди без навичок і засобів будуть організовуватися досить довго. Тобто усі умови для партизанської війни на Донбасі є, та держава має її організувати. При цьому потрібно звертати увагу на те, що гібридна війна припускає військові дії за допомогою розвідувально-диверсійних груп, які мають можливість завдавати точкові удари.

Проте, за даними РНБО [5] масштаб партизанського руху на Донбасі та його активність збільшується.

Формулювання мети статті

Метою статті є акцентування уваги спеціалістів на особливостях ведення партизанських та антипартизанських дій на «сірих» та підконтрольних Україні територіях в районі ведення АТО для підвищення їх ефективності у боротьбі з ворогом та аналіз контингенту, який складає основну масу партизанської боротьби.

Виклад основного матеріалу дослідження

Загострення внутрішньополітичних процесів в Україні призвело до виникнення внутрішнього збройного конфлікту на сході держави, який є не лише військовим, а й політичним фактором протистояння у суспільстві. Зрозуміло, що причина зазначеного конфлікту полягає у різкому загостренні політичної боротьби всередині держави. Як свідчить світовий досвід, у політичному процесі немає кращого шляху, ніж досягнення консенсусу. Проте, за причин його недосягнення, політичні опоненти можуть кидатися в крайнощі, що може привести до негативних наслідків кривавих конфліктів. На жаль, збройний конфлікт на сході України наочно свідчить саме про це. Варто наголосити на тому, що у цьому конфлікті Росія надає як військову, так і політичну підтримку одній із його протиборчих сторін – так званим народним республікам ДНР та ЛНР.

Одним із проявів збройної боротьби у конфлікті на Донбасі є елементи партизанського руху. При цьому на Донбасі прояви партизанського руху мають певні особливості.

З одного боку, партизанський рух створюється та підтримується ззовні зусиллями Росії, яка при цьому докладає значних зусиль, спрямованих на дестабілізацію всередині України. Сепаратисти ДНР і ЛНР та російські спецслужби організують партизанський опір серед населення «сірих» та підконтрольних Україні територій в районі ведення АТО. Цьому сприяє рівень національної свідомості населення Донбасу [4], для якого є характерним сильні сепаратистські настрої. Наразі зазначений партизанський рух – це форма збройної боротьби опозиційних сил серед населення Східної України.

З іншого боку, далеко не все населення Донбасу симпатизує процесам, які розпочалися на його території з початком АТО. За словами прес-секретаря антитерористичної операції [6], люди з національно-патріотичними настроями, які проживають на території АТО, також розгортають на захопленій проросійськими бойовиками території широкий партизанський рух проти бойовиків ДНР та ЛНР.

Доцільно зазначити, що на перебіг збройного конфлікту на сході держави негативним чином впливають і наші політики. Їх непередумані дії та висловлювання часом загострюють не лише внутрішньополітичну обстановку в Україні, а й протидію протиборчих сторін на сході держави. До того ж, свою частку в цей конфлікт вносять також і кримінальні елементи та їх формування. Таким чином, в основі збройного конфлікту на сході держави переплітаються політичні інтриги та кримінальні інтереси. Зважаючи на це, партизанські дії у цьому конфлікті заборонених прийомів не мають, і рано чи пізно приймають форму тероризму, прояви якого, на жаль, спостерігаються на всій території України.

Будь-яка сторона конфлікту може вести боротьбу з партизанським рухом двома паралельними шляхами: оперативно-агентурним і військово-силовим.

Цілком очевидно, що обидві протиборчі сторони мають знати, з чим вони мають справу, щоб помилковими діями не загострити обстановку в регіоні. Насамперед, варто пам'ятати, що партизанський опір виникає стихійно і багаторазово посилюється у разі необґрунтованих репресій і образ, які можуть чинитися місцевому населенню тою стороною конфлікту, яка контролює територію. Для успішної роботи треба знати якомога більше про менталітет, звичаї та історію людського контингенту, який доведеться розробляти. Зокрема, знання психології місцевого населення підвищує ефективність роботи з ним, прискорює оперативний процес і підвищує ефективність та результативність дій.

Партизанський рух підтримується людьми, які потрапляють до нього з різних причин. Насамперед, це можуть бути люди, у яких загинули близькі або зникло майно, також є і релігійні фанатики. Цей контингент людей має свою переконливу, з їхнього погляду, мотивацію до партизанських дій. Досвід роботи з цими людьми свідчить про те, що за свої переконання вони за певних обставин будуть триматися до останнього. А тому перспектива на їх вербування контррозвідкою протиборчої сторони незначна.

До партизанського руху інколи можуть потрапити і конфліктні особистості, авантюристи та кримінальні злочинці, ображені люди, а також ідейно і романтично налаштовані, – однак, такі люди в партизанах не приживаються. У партизанському опорі є і такі, кого мобілізували в партизани примусово, за принципом: «Хто не з нами, той проти нас». У них немає першопричиною мотивації до руху. Саме за цієї причини їх порівняно легко вербує контррозвідка протиборчої сторони.

З досвіду відомо, що основна партизанська маса – це місцеві селяни. Виходячи з цього, доцільно навести узагальнену характеристику пересічного селянина, яка може бути використана при організації та веденні як партизанських, так і антипартизанських дій.

Селяни не такі прості, як здається. Вони вкрай волелюбні, важкокеровані, хитрі та виверткі. Основне життєве завдання селянина будь-якої національності – вижити за будь-якого суспільно-політичного устрою. Влада змінюється, а селяни залишаються. Для них вкрай важливі родинні та господарські зв'язки, які селяни цінують і бережуть – в селі нічого не забувають і не пробачають. Селяни здатні швидко зіставляти та порівнювати факти і миттєво прораховувати ситуацію. Вони мають феноменальну пам'ять, дуже спостережливі від природи, завдяки чому накопичують різну життєву інформацію, зокрема і таку, що може становити оперативний інтерес. Проте цю інформацію від них отримати нелегко. Перед тим, як поділитися такою інформацією, селянин добре подумає про можливі зиски від цього та наслідки.

Взагалі потрібно пам'ятати, що для пересічної людини характерним є прагматичне мислення, яке визначається поточним моментом – що у конкретній ситуації їй вигідно, а що – ні. Наприклад, у цій ситуації вона може з владою співпрацювати, а в дещо іншій – ні. Тому при роботі з людьми у питанні щодо їх залучення до партизанського опору треба завжди пам'ятати, що у боротьбі з протиборчою стороною можуть допомагати лише ті люди, які незадоволені та скривджені нею. Саме цим необхідно вміло скористатися при організації антипартизанських дій. Партизанський опір буде успішним для тієї сторони, яку підтримує населення. Тому що населення – це резерв бійців опору, джерело продовольства, відпочинок в теплі, лазня, госпіталь для поранених, гаряча їжа тощо. І, нарешті, найголовніше: населення – це агентура, очі і вуха опору.

Зважаючи на вищевикладену характеристику пересічних людей і, особливо, селян, варто пам'ятати про це та приділяти особливу увагу при роботі з цим контингентом. При цьому варто завжди пам'ятати, що відповідні органи протиборчої сторони також можуть працювати з цим же контингентом, вербуючи свою агентурну мережу. Отже, існує небезпека перевербування агента протиборчою стороною.

З досвіду відомо, що для успішного ведення партизанського опору потрібно організувати, навчити і тримати в рамках дисципліни залучених до цього людей. Це може зробити тільки керівне ядро з добре підготовлених професіоналів, які і створюють партизанську інфраструктуру.

Цілком очевидно, що у більшості випадків ведення антипартизанських дій в районі АТО українська сторона не може покладатися на армійські сили, тому що при виконанні не властивих їм специфічних завдань вони виявляються неповороткими і малоефективними проти партизанської тактики. До того ж, в ході дій війська так чи інакше утискають місцеве населення і збільшують кількість незадоволених, що йде на користь сепаратистам ДНР і ЛНР. Тому над веденням антипартизанських дій у районі АТО мають працювати Сили спеціального призначення.

В антипартизанських діях дуже важливою є агентура – очі і вуха контррозвідки.

Для створення агентурної мережі оперативники повинні вирахувати із досить значної кількості місцевого населення декілька людей, здатних впоратися з виконанням досить складних завдань. У подальшому на них можна покласти завдання збору необхідної інформації та її передачі оперативникам через розроблену систему оповіщення.

У кожному населеному пункті для ведення антипартизанських дій оперативники повинні мати своїх інформаторів, числом не менше трьох. Ці люди не повинні знати один одного, тому що кожен з них дає інформацію про всіх, хто живе у селі, в тому числі і про інших інформаторів. Таким чином контролюється достовірність розвіданої інформації.

Знання обстановки у партизанському опорі протиборчої сторони зсередини дозволяє істотно знизити його ефективність, прибирати його лідерів, викривати та знищувати склади зі зброєю і боєприпасами тощо. Дуже важливим завданням, виконанню якого сприяє агентурна мережа, є заволодіння документами партизанського опору та іншою інформацією.

Висновки

Наведений матеріал щодо партизанського опору населення на «сірих» та підконтрольних Україні територіях в районі ведення АТО дійсно свідчить про актуальність такого питання, як створення агентурної мережі серед населення на зазначених територіях.

Це питання у практичній роботі з організації антипартизанських дій є лише одним із аспектів боротьби з сепаратизмом, проте його актуальність та важливість потребує досить серйозної уваги для забезпечення ефективної боротьби з бойовиками ДНР і ЛНР та російськими спецслужбами.

Список використаних джерел

1. *Появится ли в Украине партизанское движение [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.segodnya.ua/ukraine>.*
2. *В Донбассе развернулось партизанское движение против российских оккупантов [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://tribun.com.ua/23115>.*
3. *Маломуж. Сейчас партизанское движение на Донбассе – это «точечные» подразделения, а не масштабное явление [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://112.ua/obshchestvo>.*
4. *Люди Донбасса поняли, что они лишь разменная монета для Путина [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://ru.tsn.ua/interview/lyudi-donbassa-ponyali-cto-oni-lish-razmennaya-moneta-dlya-putina-403051.html>.*
5. *К партизанским отрядам на Донбассе начали присоединяться бывшие боевики [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://gordonua.com/news/war/snbo-k-partizanskim-otryadam-na-donbasse-nachali-prisoedinyatsya-byvshie-boeviki-54299.html> СНБО.*

Рецензент: Б.О. Дем'янчук, д.т.н., доц., Військова академія (м. Одеса)

К ВОПРОСУ ОТНОСИТЕЛЬНО ПАРТИЗАНСКОГО ДВИЖЕНИЯ КАК ФОРМЫ ВООРУЖЕННОЙ БОРЬБЫ

В.И. Дяченко, В.С. Минасов, Н.В. Смоляной

Приведена точка зрения относительно партизанского движения, как формы вооруженной борьбы не только сепаратистов ДНР и ЛНР и российских спецслужб, которые организовываются ими среди населения «серых» и подконтрольных Украине территорий в районе ведения антитеррористической операции (далее – АТО), а и украинской стороны – среди населения «серых» и неподконтрольных Украине территорий. Проведен анализ обычного человека, в частности, крестьянина, из которых составляет основная масса контингента партизанского сопротивления. Рассмотрено один из важных аспектов антипартизанских действий – создание агентурной сети.

Ключевые слова: обострение обстановки, вооруженный конфликт, конфликтующие стороны, дестабилизация, партизанское движение, партизанское сопротивление, антипартизанские действия, агентурная сеть.

FOR QUESTIONS REGARDING GUERRILLA RUKH HOW FORMS OF ARMED STRUGGLE

V. Dyachenko, V. Minasov, N. Smolyanoy

Shows view with respect to the guerrilla movement as a form of warfare not only separatists DND and LNR and the Russian special services, which are organized by them among the population of «gray» and under the control of the territory of Ukraine in the area of conducting anti-terrorist operations (hereinafter – АТО), but also the Ukrainian side – among population «gray» and beyond the control of the territory of Ukraine. Analysis of the common man, particularly the peasant, that make up the bulk of the contingent partisan soprotivleniya. Rassmotreno an important aspect of anti-guerrilla action – the creation of a network of agents.

Keywords: aggravation of the situation, the armed conflict, the conflicting parties, destabilization, the guerrilla movement, a guerrilla resistance antipartisan action, agent network.

Надійшла до редакції 24.11.2016